

ХАРАКТЕРИСТИКА ТВАРИН ПЛЕМІННОГО ЗАВОДУ «ТЕПЛИЧНИЙ»

Г.І. Буюклу, канд. с.-г. наук

Інститут тваринництва степових районів ім. М.Ф.Іванова
«Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства

Наведено результати обстеження плезаводу великої рогатої худоби червоної степової породи ТОВ «Тепличний» Донецької області. Встановлено, що тварини стада за рівнем продуктивності перевищують стандарт породи, індекс адаптації в середньому складає -2,91 - -1,79. За промірами статей екстер'єру повновікові корови вищі на 0,5 см, мають добре розвинені груди, глибина яких більша на 1,3 см, а ширина – на 4,4 см та довшу на 10,7 см косу довжину тулуба у порівнянні тваринами, які записані до останнього тому ДКПТ червоної степової породи.

Ключові слова: велика рогата худоба, порода, лінія, продуктивність, екстер'єр, адаптація.

Протягом багатьох років підвищення генетичного потенціалу продуктивності тварин проводиться засобами селекції та створенням оптимальних умов вирощування, годівлі та утримання. Щоб збільшити молочну продуктивність корів, необхідно створити відповідні умови експлуатації та ефективно використовувати племінну частину популяції для підвищення продуктивності корів товарних стад.

Матеріал та методика досліджень. ТОВ «Тепличний» Донецької області є базовим господарством з розведення великої рогатої худоби червоної степової породи. Історія створення стада бере свій початок з 1961 року. Сучасне стадо нараховує 1311 голів, в тому числі 600 корів. В результаті атестації господарству присвоєно статус племінного заводу з розведення червоної степової породи з поголів'ям 165 корів. Обстеження стада проводили шляхом окомірної оцінки тварин, взяття основних промірів, вивчення молочної продуктивності та відтворювальних ознак корів. Адаптаційну здатність визначали за методикою Сірацького Й.З. та інш. [1], фенотипову консолідацію - за методикою Полупана Ю.П.[2]

Результати досліджень. Протягом тривалого часу стадо удосконалювалося як методом чистопородного розведення так і з

використанням покращуючих порід, зокрема англєрською. В результаті серед обстеженого поголів'я, виявлено чистопорідних корів червоної степової породи лише 16 голів або 4,4%, решта - це тварини з різною часткою спадковості червоної степової, англєрською, червоної датської та голштинської порід. За кількістю переважають тварини, які поєднують спадковість червоної степової та англєрською порід (73,6%).

Аналіз молочної продуктивності показує, що середній рівень надою сучасного стада за останню закінчену лактацію становить 4124 кг молока з вмістом жиру 3,72 %. Рівень продуктивності за кращу лактацію складає 4852 кг молока жирністю 3,82%, 184 кг молочного жиру, а по селекційному ядру цей показник становить 5275, 3,83, 202 відповідно (табл. 1).

Аналіз продуктивності стада в розрізі генотипів показав, що молочна продуктивність корів знаходяться на рівні 3251 – 3606 за першу лактацію та 4508- 5100 кг молока - за кращу лактацію. Різниця між чистопорідними та помісними тваринами коливається від -491 до +101кг.

Слід відмітити, що тварини, генотип яких містить спадковість червоної степової, англєрської та голштинської порід, за рівнем надою переважають червоних степових (99,0 ...491 кг молока та 0,4 ...0,10 % жиру), а тварини з спадковістю червоної степової та червоної датської порід поступалися чистопорідним червоним степовим на 101 кг молока за кращу лактацію. За величиною надою першої лактації чистопорідні корови-первістки мали нижчі показники у порівнянні з ровесницями інших генотипів (табл. 2).

Формування екстер'єрного типу корів стада відбувається під впливом багатьох факторів селекційного процесу і насамперед найголовнішим є використання спадковості покращуючих порід таких як англєрська, червона датська та голштинська.

Екстер'єрна оцінка корів та аналіз промірів статей тіла первісток та повновікових корів засвідчили, що тварини стада типові для жирномолочного внутрішньопородного типу української червоної молочної породи. Середні показники промірів наведені у таблиці 3.

У порівнянні з коровами, які записані до останнього тому ДКПТ червоної степової породи, повновікові корови стада ТОВ «Тепличний» вищі на 0,5 см, мають добре розвинені груди, глибина яких більша на 1,3 см, а ширина – на 4,4 см та довшу на 10,7 см косу довжину тулуба.

Окопільною оцінкою екстер'єру за 100-бальною шкалою встановлено, що в середньому оцінка корів стада, і в тому числі селекційної групи, становить 85,0 балів, що відповідає показнику «дуже добре».

Таблиця 1. Характеристика стада за молочною продуктивністю

Показник	Продуктивність за I лактацію				Продуктивність за кращу лактацію			
	дійні дні	надій, кг	%, жиру	Мол. жир, кг	дійні дні	надій, кг	%, жиру	Мол. жир, кг
Все стадо								
n	365	365	365	365	365	365	365	365
M	312	3560	3,84	134,6	332	4850	3,82	183,7
m	3,0	43,7	0,007	3,10	3,4	53,8	0,009	2,06
σ	56,3	833,1	0,1	59,1	64,12	1026,3	0,2	39,4
C_v , %	18,1	23,4	3,3	43,9	19,3	21,2	4,5	21,4
В т.ч. селекційне ядро								
n	142	142	142	142	142	142	142	142
M	321	4050	3,82	155,6	346	5292	3,83	199,7
m	4,6	63,9	0,012	7,19	5,3	84,7	0,013	3,40
σ	54,2	761,1	0,1	85,7	61,6	1009,0	0,2	40,6
C_v , %	16,9	18,8	3,8	55,1	17,8	19,1	4,1	20,3

Таблиця 2. Продуктивність корів різних генотипів

Генотип	Показник	Продуктивність							
		Перша лактація				Краща лактація			
		дні	надій, кг	%, жиру	мол. жир,кг	дні	надій, кг	%, жиру	мол. жир,кг
ЧС	n	16	16	16	16	16	16	16	16
	M	332	3251	3,87	126	321	4609	3,78	174
	m	15,1	224,9	0,016	8,6	16,7	191,1	0,019	7,0
	C _v	18,2	27,7	1,6	27,4	20,8	16,6	2,0	16,1
ЧС x АН	n	263	267	267	267	259	267	267	267
	M	313	3599	3,84	138	334	4875	3,82	186
	m	3,5	50,0	0,007	1,9	3,9	62,7	0,010	2,4
	C _v	18,1	22,7	3,0	22,7	19,0	21,0	4,2	21,3
ЧС x ЧД	n	10	10	10	10	10	10	10	10
	M	331	3552	3,95	140	344	4508	3,88	175
	m	22,7	387,8	0,057	14,7	20,9	315,4	0,053	12,5
	C _v	21,7	34,5	4,6	33,4	19,2	22,1	4,4	22,3
ЧС x АН x ЧД	n	40	41	41	41	39	41	41	41
	M	308	3606	3,85	133	317	4708	3,83	180
	m	9,1	141,3	0,030	5,8	9,1	149,9	0,027	6,3
	C _v	18,7	25,1	5,0	26,6	17,8	20,4	4,5	22,3
До 25% Г	n	29	29	29	29	28	29	29	29
	M	292	3393	3,84	130	346	5100	3,88	197
	m	7,2	130,8	0,017	5,1	15,1	228,9	0,053	8,8
	C _v	13,3	20,8	2,4	21,2	23,1	24,2	7,4	23,9

Таблиця 3. Проміри статей тіла корів червоної степової породи ТОВ «Тепличний» (2011 р.)

Показник	Промір											
	ВХ	ВК	ВМ	ГГ	ШГ	КДТ	ШМ	ШТС	ШСБ	КДЗ	ОГ	ОП
Корови першого отелення												
n	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
M	127,2	132,0	128,6	65,2	39,0	158,3	48,2	43,5	18,5	46,5	178,7	18,0
m	0,79	0,66	0,71	0,70	0,80	1,30	0,50	0,43	0,39	0,60	1,21	0,21
σ	3,55	2,95	3,15	3,15	3,57	5,81	2,21	1,93	1,73	2,69	5,43	0,92
C_v	2,79	2,23	2,45	4,84	9,15	3,67	4,59	4,45	9,38	5,77	3,04	5,10
Корови третього отелення і старше												
n	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
M	130,4	133,9	129,8	69,0	41,9	168,0	51,5	46,4	18,8	51,0	189,1	18,9
m	0,78	0,74	0,80	0,68	0,85	1,85	0,59	0,58	0,75	0,66	1,29	0,27
σ	3,12	2,94	3,21	2,73	3,38	7,41	2,37	2,33	3,00	2,63	5,18	1,06
C_v	2,39	2,20	2,48	3,96	8,08	4,41	4,60	5,03	16,00	5,16	2,74	5,61
Стандарт породи	129,9			70,3	46,3	157,3	51,4				190,3	18,5

В стаді використовували бугаїв-плідників червоної степової, англєрської, червоної молочної порід, продуктивність матерів яких складає в середньому 7876 кг молока жирністю 4,3%, що забезпечило високу жирномолочність сучасного стада.

За генеалогічною структурою маточне поголів'я стада відноситься до 10 ліній, з яких 5 мають родоначальників червоної степової породи та 5 – англєрської. За лінійною належністю 28% корів стада відносяться до лінії Андалуза, 24,6% - Дерзкого ОМН-742, 13,7% - Міномета ОМН-765, 15,9% - Рекорда УСН-16, що складає 82,2% маточного поголів'я, решта - до ліній внутрішньопородного жирномолочного типу української червоної молочної породи, родоначальниками яких є плідники англєрською породи.

Аналіз рівня молочної продуктивності корів різних ліній показав, що потомки Дерзкого ОМН-742, Польота ОМН-598, Фрема 17291, Цирруса 16497 (118 гол. або 32,3%) мають рівень надою за кращу лактацію вище 5 тис. кг молока. За рівнем продуктивності різниця в більшій мірі спостерігається між дочками окремих бугаїв.

Було проаналізовано результати поєднання ліній шляхом порівняння показників продуктивності первісток, одержаних за різних варіантів підбору. Встановлено, що лінійне розведення в стаді застосовувалося дуже рідко, в наявності лише 8 корів лінії Дерзкого, при чому первістки від такого варіанту підбору характеризуються високими показниками молочної продуктивності - 4077 кг молока жирністю 3,76%. В стаді зафіксовано 34 варіанти підбору (кроси ліній) відповідно до лінійної належності батьківських пар.

Аналіз відтворювальних показників стада свідчить про порушення відтворювальної функції маточного поголів'я. Фактичні показники тривалості сервіс-періоду перевищують рекомендовані на 24-56 днів, або на 32-74 %. Звідси і тривалість міжотельного періоду збільшується, що, в свою чергу, призводить до погіршення коефіцієнту відтворювальної здатності. Вік першого отелення корів стада складає 32-34 місяці, що вказує на необхідність спрямованого вирощування ремонтних телиць, яке сприятиме інтенсивнішому росту та розвитку телиць і забезпечить їх парування в оптимальні строки.

Дослідженнями щодо визначення ступеня відповідності навколишнього середовища та умов експлуатації біологічним потребам організму тварин, тобто адаптаційної здатності, встановлено, що для корів стада індекс адаптації в середньому складає -2,91 ... -1,79. Значення даного показника хоча знаходяться в допустимих межах, проте вказують на наявність резервів по створенню відповідних умов експлуатації біологічним потребам організму тварин. Дослідженнями даного показника у корів різних

ліній встановлено додатні значення у потомків ліній Кадета, Корбитця, Польота, Рекорда та Цирруса.

Аналіз ступеня фенотипової консолідації різних селекційних груп за показниками господарсько-корисних ознак по першій лактації свідчить, що більшість досліджуваних груп є консолідованими як за окремими врахованими ознаками, так і в середньому за всіма ознаками, з відповідним рівнем між групами та ознаками, за виключенням генотипів, які мають спадковість червоної датської породи. За показниками продуктивності кращої лактації відмічено високий рівень консолідації надою, вмісту жиру в молоці та кількості молочного жиру у чистопорідних корів червоної степової породи, у тварин інших генотипів відмічено високий показник фенотипової консолідації лише надою.

Висновки.

1. В результаті обстеження плезаводу «Тепличний» встановлено, що тварини стада типові для червоної степової породи та жирномолочного внутрішньопородного типу української червоної молочної породи, за рівнем молочної продуктивності перевищують стандарт породи.

2. За основними промірами повновікові корови у порівнянні тваринами, які записані до останнього тому ДКПТ червоної степової породи, вищі на 0,5 см, мають добре розвинені груди, глибина яких більша на 1,3 см, а ширина – на 4,4 см, та довшу на 10,7 см косу довжину тулуба.

3. Для корів стада індекс адаптації в середньому складає - 2,91 ... - 1,79.

Список використаної літератури

1. Методи оцінки адаптаційної здатності тварин /[Сірацький Й. З., Меркушин В. В., Федорович Є. І., Данилків Я. Н.] /Методики наукових досліджень із селекції, генетики та біотехнології у тваринництві. - К.: Аграрна наука, 2005.

2. Полупан Ю. П. Методи визначення ступеня фенотипової консолідації селекційних груп тварин. /Ю. П. Полупан// Вісн. аграр. науки. -2002.- №1.